

УДК 802.0(073)

І.А. Бокун,
кандидат філологічних наук, доцент
(Українська академія банківської справи, м. Суми)

ЦЕНТРИ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Стаття пропонує розглянути деякі питання, які обов'язково повинні б були виникнути при створенні центру самостійного вивчення іноземної мови. У ній описано чотири такі центри і відзначено різницю між логічним обґрунтуванням кожного центру, його людськими ресурсами та користувачами. Прийняття проінформованого рішення про тип центру, яке базується на логічному обґрунтуванні навчального закладу і на наявних людських ресурсах, забезпечить функціонування ефективної системи самостійного вивчення іноземної мови, яка задовольнить користувачів.

За останні десятиліття був відновлений інтерес до самостійного вивчення іноземної мови. Цей інтерес охоплює різні сфери вивчення мови, а саме: стратегії вивчення [1; 2]; матеріали [3]; самооцінку [4]; організацію та менеджмент центрів самостійного вивчення іноземної мови [5]; типи центрів [3; 6; 7]. На жаль, українських та російських досліджень не виявлено, хоча поява ресурсних центрів Британської Ради та USIS у декількох містах України можуть розглядатися як варіанти таких центрів.

Зазначені автори безперечно розкрили багато питань, пов'язаних з такими центрами, однак Mc Cafferty [8: 19] стверджує:

Будь-яку систему вивчення мови чи її навчання можна виправдати принаймні двома шляхами – через логічне обґрунтування, яке повинно бути експліцитним, виправданим та релевантним, та через реалістичне та практичне застосування.

Sheerin [3: 147] вважає, що

... система доступу відіграє визначну роль за умови, що студент має свободу вибору, яку забезпечує пошук інформації.

Таким чином, логічне обґрунтування для вибору певного центру самостійного вивчення мови здається фундаментальним рішенням, і все ж це поняття рідко згадується в літературі з центрів самостійного вивчення мови.

Мета статті – стисло описати чотири типи таких центрів і розглянути, як логічне обґрунтування організації центру самостійного вивчення мови пов'язано з наявними чи потрібними людськими ресурсами та з типом користувачів цих центрів.

Типи центрів самостійного вивчення іноземної мови. У цьому розділі ми описуємо чотири центри самостійного вивчення іноземної мови і наводимо приклади кожного типу. Ці приклади потім будуть детально проаналізовані у розділі "Порівняння систем."

Перший тип – це система, розроблена виключно для вивчення мови. Всі матеріали класифіковані, й інформація зберігається або в електронному вигляді, або у роздрукованому. Коли студент бажає користуватися послугами центру, він / вона звертаються до меню, щоб отримати доступ до системи. Інформація в системі класифікується за навичками, рівнем, темами, функціями і часто має перехресні посилання. Щоб бути здатним користуватися послугами цього центру, студент повинен бути ефективним користувачем системи, що вимагає певної практики та підготовки. Прикладом такої системи є центр університету Нансі (Франція).

Другий тип – це така система самодоступу, яка дає студенту можливість походити та вибрати, що вивчати. Центр розташовує матеріали за чітко визначеними категоріями: аудіювання, читання, фонологія, ігри, тощо, які, в свою чергу, зазвичай користуються певним кольором за рівнями складності. За рахунок цього студенти можуть незалежно отримувати доступ до системи і легко знаходити галузь, яку вони бажають вивчати. Педагогічний інститут в Куала Лумпур (Малайзія) працює за цією схемою.

У третьому центрі студентів направляють до певного набору матеріалів у центрі їх викладачі. Звичайно, матеріали, які знаходяться у центрі, тісно пов'язані з роботою, яка ведеться на практичних аудиторних заняттях, і класифікуються подібним чином. Студенти, які користуються цією системою, мають дуже мало контролю над тим, що вибрати. Класифікація матеріалу звичайно дуже проста, наприклад, робочий матеріал №1, робочий матеріал №2. Такою системою користуються студенти лінгвістичного інституту в Чулалонкорні (Бангкок).

Останній (четвертий) центр є часткою бібліотеки. Самодоступні матеріали відкриті для користування всіма студентами вузу. Матеріали центру самодоступу можуть бути відокремлені від головної бібліотеки або можуть класифікуватися разом з іншими матеріалами, тому підручники з англійської мови можуть стояти на полиці поруч з підручниками з німецької або французької мови. Користувач може отримати доступ до системи кількома методами, а саме: класифікаційною системою бібліотеки, окремою секцією з вивчення іноземної мови та шляхом перегляду. Так працює центр самостійного вивчення мови в Гонконгу.

Перед тим, як вибрати певний центр самостійного вивчення мови, потрібно розглянути наступні питання:

1. Навіщо цей центр потрібен? (Логічне обґрунтування);
2. Хто буде користуватися послугами центру? (Користувачі);
3. Які людські ресурси наявні, щоб допомогти в організації центру та його роботі? (Людські ресурси).

Центри можуть працювати в режимі меню, супермаркету, відкритого доступу та контрольованого доступу.

Часто центр створюють до того, як розглянуті ці питання. Результатом цього є той факт, що ВНЗ може організувати центр, не оптимальний для певної ситуації, або гірше – прийти до висновку, що використавши багато грошей та зусиль, центр самостійного вивчення мови рідко використовується.

Логічне обґрунтування. Логічне обґрунтування для організації центру самостійного вивчення мови може базуватися на одній причині або декількох:

1. *Фінансова.* Центр розглядають як найбільш ефективний у ракурсі витрат при проведенні навчання мови; можливо, під тиском скорочення витрат, штату чи бюджету.

2. *Педагогічна.* Центр – найкращий шлях допомоги студентам покращити їх мовні навички як на основі ліквідації їх прогалин, так і на основі подальшого розвитку навичок.

3. *Ідеологічна.* Центр – це автономне навчання, і це цінна ціль, яка підвищує мотивацію, незалежність і, отже, ентузіазм вчитися.

4. *Престижна.* Подібно до появи у 70-х роках фонолабораторій у всіх ВНЗ (України теж), центри самостійного вивчення мови можуть розглядатися як даність прогресу у навчанні іноземної мови.

Користувачі. Всі центри надають унікальні послуги, бо обслуговують різні групи користувачів у різних оточеннях. Категорії користувачів поділяються на наступні:

- громадський сектор (коледжі) vs приватний сектор (навчальний центр компанії);
- внутрішні (на території закладу, працюють повний робочий день) vs зовнішні (за територією закладу, працюють неповний робочий день);
- саморозвиток (довготривала мотивація) vs освіта (короткострокова мотивація);
- витончені vs прості;
- загальна мета vs специфічна певна мета (навичка або тема)

Людські ресурси. Кожен центр вимагає певної кількості персоналу – від голови адміністрації до помічників. Також кожен центр покладається на певних експертів з організації та утримання центру. Їх можна описати як ключові людські ресурси. Таблиця 1 показує, які людські ресурси потрібні для організації та роботи центру та їх функції.

Таблиця 1

Ключові людські ресурси	Функції
спеціаліст з мови	ресурси, класифікація системи розвитку навчальних матеріалів, радник для користувача
комп'ютерний консультант	класифікація комп'ютерної системи, установка, розвиток
бібліотекар	класифікатор системи і менеджер
подальша розробка матеріалів	подальша розробка матеріалів
помічник адміністрації	адміністрування
технічний спеціаліст	підготовка техніки, ремонт

Порівняння центрів. Розглянувши логічне обґрунтування закладів, їх користувачів і наявні людські ресурси, можна побачити причини створення різних типів центрів, про які згадано вище.

Університет Нансі має велику кількість витончених користувачів іноземної мови у різних галузях. В університеті є розвинута меню система, яка базується на сучасній індексній системі карток. Студенти університету можуть легко користуватися цією системою, лише навчившись нею оперувати. Маючи велику кількість потенціальних користувачів, вуз зосередив увагу на встановленні системи, в якій викладачу належить дуже мала роль.

У педагогічному інституті в Куале Лумпур є група користувачів з різними мовними проблемами. Тут інститут працює в системі супермаркету. Користувачі добре мотивовані і приймають на себе значну відповідальність за свої власні досягнення на шляху покращення їх мовленнєвих навичок. Система супермаркету має тут перевагу, бо вона дешевша за систему меню, більш націлена на окрему групу користувачів, ніж система відкритого доступу, і менш обмежена, ніж система контрольованого доступу.

У Бангкоку студенти працюють у системі контрольованого доступу. Студенти, які вивчають точні науки, можуть не бути добре мотивованими використовувати значний час на вивчення іноземної мови, тому їм потрібна зовнішня мотивація. Шляхом направлення студентів до певних матеріалів, можливо, заповненням робочих листів як форми оцінювання засвоєння ними курсу з іноземної мови викладачі мотивують студентів користуватися центром самостійного вивчення мови. Прогнозованим побічним ефектом може бути більша зацікавленість студентів у користуванні центром і продовження вдосконалювати свої мовленнєві навички самостійно.

Гонконг має найскладнішу групу користувачів – велику групу користувачів загальною іноземною мовою різного рівня та віку. Система відкритого доступу є найкращим рішенням у цій ситуації.

Таким чином, аналіз логічного обґрунтування, наявних людських ресурсів та користувачів допомагає зробити належний вибір центру самостійного вивчення мови. Ми не стверджуємо, що єдина система, яка можлива для студентів немовних спеціальностей – це система контрольованого доступу, або, якщо заклад гарно фінансується, то йому потрібно витратити гроші на систему меню.

Навчальний заклад або інша установа повинні прийняти проінформоване рішення стосовно найбільш прийнятної системи для цієї установи у конкретній ситуації. Однак це проінформоване рішення повинно прийматися до створення центру. І на цій стадії вже потрібно мати відповіді на наступні питання:

- як центр впливає на результати навчання в аудиторії?
- які матеріали потрібно закупити / розробити для центру?

- які форми самооцінки потрібно розробити, щоб студенти самі оцінювали свій власний прогрес у вивченні іноземної мови?
 - чи має навчальний заклад достатньо ресурсів, необхідних для того типу системи, яка йому потрібна, чи треба збільшити ресурси?
 - яким потрібно бути розташування центру?
- На ці питання і потрібно націлити подальші дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Porte G. Poor language learners and their strategies for dealing with new vocabulary // ELT Journal. – 1988. – № 42/3. – P. 167-172.
2. Bertoldi E., Kollor J. and Richard E. Learning how to learn English: from answers to action // ELT Journal. – 1988. – № 42/3. – P. 157-166.
3. Sheerin S. State of the art: self-access // Language Abstracts. – 1991. – P. 143-158.
4. Blanche P. and Merino B. Self-assessment of foreign language skills: implications for teachers and researches // Language Learning. – 1989. – № 39/3. – P. 313-340.
5. Mitchener D. Setting up a self-access unit // Modern English Teacher. – 1991. – № 17/3 and 17/4.
6. Miller L. Self-access centers in S.E. Asia. Hong Kong: Research Report №11. Department of English, City Polytechnic of Hong Kong. – 1992. – 98 p.
7. Miller L. and Rogerson-Revell P. Self-access system // ELT Journal. – 1993. – № 47/3. – P. 228-232.
8. Mc Cafferty J. A consideration of a self-access approach to the learning of English. Mimeo. London: British Council (undated).

Матеріал надійшов до редакції 16.04.2005 р.

Бокун И.А. Центры самостоятельного изучения иностранного языка.

Статья рассматривает некоторые вопросы, которые могут возникнуть при создании центра самостоятельного изучения иностранного языка. В статье описываются четыре типа таких центров и разные системы, которыми эти центры пользуются. Автор выделяет критерии, по которым данные центры отличаются, а именно: логическое обоснование создания каждого центра, человеческие ресурсы и пользователи. Детальный анализ этих критериев поможет принять проинформированное решение о необходимом типе центра для данного учебного заведения.

Bokun I.A. Self-access centres.

This paper proposes a framework for consideration when establishing a self-access centre. It describes four such centers and the different systems they use, and then outlines the difference between each center's rationale, human resources and users. The paper suggests that the practical application of the system of self-access language learning must be examined before setting up a self-access centre. Making an informed decision about the type of self-access system, based on the rationale of the institution and the human resources available, will ensure an efficient system that suits the end-users.